

Türkiye'deki Hemşirelik Lisans Programlarının Web Sayfalarında Bologna Sürecinin Yansımaları

Reflections of Bologna Process on Websites of Undergraduate Nursing Programs in Turkey

Tuğçe TÜRTEN KAYMAZ, Şahika ŞİMŞEK ÇETİNKAYA, Elif BAKIR, Yeter Sinem ÜZAR ÖZÇETİN, Şenay GÜL, Nilay ERCAN ŞAHİN, Fatma USLU ŞAHAN, Seher BAŞARAN, Zahide TUNÇBİLEK

Öz

Bu çalışma, ülkemizde hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarında yer alan Bologna Süreci'ne ilişkin bilgilerin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu tanımlayıcı çalışma kapsamına Yükseköğretim Kurulu bünyesinde bulunan ve hemşirelikte lisans programı yürüten tüm devlet ve vakıf üniversiteleri alınmıştır. Veriler, 1 Mayıs - 1 Haziran 2015 tarihleri arasında çalışma kapsamına alınan üniversitelerin web sayfaları incelenerek toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen değerlendirme formu kullanılmıştır. Veriler sayı ve yüzde olarak değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamına alınan üniversitelerin %77.2'si devlet üniversitesi olup %65.3'ünün üniversitelerin ana sayfalarında yer alan linkten Bologna sürecine ilişkin bilgilere ulaşılmıştır. Üniversitelerin büyük çoğunluğunda (%87.1) program hakkında genel bilgiye yer verildiği, %44'ünde zorunlu ve %41'inde seçmeli Avrupa Kredi Transferi Sistemi kredisine uyulmadığı belirlenmiştir. Hemşirelikte lisans programında sekiz anabilim dalı tarafından yürütülen temel hemşirelik derslerinin çoğunluğunda ders bilgi paketi mevcut olduğu (%68.1-%77.6); derslerin Ders Bilgi Paketlerinde Avrupa Kredi Transferi Sistemi kredisine (%72.3-%82.7) yer verildiği ve öğrenci iş yükünün hesaplandığı (%54.2-%65.6) bulunmuştur. Çalışmada, hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarının Bologna Sürecine ilişkin tam bir bilgi içermediği bulunmuştur. Bologna Sürecine ilişkin eksik ve yanlış bilgi verilmemesi için Yükseköğretim Kurulu tarafından oluşturulacak standart bir format doğrultusunda tüm üniversitelerin web sayfalarını güncellemeleri önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bologna süreci, Hemşirelik, Lisans programı, Web sayfası

Tuğçe TÜRTEN KAYMAZ (✉)

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Düzce, Türkiye
Duzce University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Duzce, Turkey
tgctrn@gmail.com

Şahika ŞİMŞEK ÇETİNKAYA

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Obstetrics and
Gynecology Nursing, Ankara, Turkey

Elif BAKIR

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Child Health and
Disease Nursing, Ankara, Turkey

Yeter Sinem ÜZAR ÖZÇETİN

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim
Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Psychiatric Nursing,
Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 06.04.2016

Kabul Tarihi/Accepted : 17.08.2016

Şenay GÜL

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı,
Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Nursing Principles,
Ankara, Turkey

Nilay ERCAN ŞAHİN

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim
Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Public Health
Nursing, Ankara, Turkey

Fatma USLU ŞAHAN

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Obstetrics and
Gynecology Nursing, Ankara, Turkey

Seher BAŞARAN

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim
Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Nursing
Management, Ankara, Turkey

Zahide TUNÇBİLEK

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hemşireliği Anabilim
Dalı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Nursing, Department of Surgical Nursing,
Ankara, Turkey

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the data about the Bologna Process on the websites of universities' undergraduate nursing programs in Turkey. In this descriptive study, all state and private universities which have BSc Nursing Programs and are within the scope of the Council of Higher Education of Turkey were included. Data were collected between May 1st and June 1st, 2015 by searching the websites of universities that were included in this study. An Evaluation Form that was developed by the researchers was used to collect data. Data were analyzed by using frequencies and percentages. We found that 77.2% of the universities included in the study were state universities and information about the Bologna Process could be found by using the website link on the main page in 65.3% of these universities. The majority of the universities (87.1%) had general information about their program but 44% did not take the European Credit Transfer System into consideration on compulsory lessons and 41% of them on elective lessons. It was found that the majority of essential nursing lessons held by eight departments in BSc of Nursing programs had an Information Package of Lessons (68.1%-77.6%) and that this package contained information on the European Credit Transfer System Credits in 72.3%-82.7% and calculations of student workload in 54.2%-65.6%. In conclusion, the universities with BSc Nursing Program did not have full information about the Bologna Process on their websites. We recommend making the necessary updates on these websites according to the standard format of the Council of Higher Education of Turkey to avoid giving inadequate and false information about the Bologna Process.

Keywords: Bologna process, Nursing, Undergraduate program, Web site

GİRİŞ

Yükseköğretim, bir toplumun kültür ve bilgi alanının önemli bir bileşenidir ve milli değerlerin sürdürülebilirliği için bir kanal olarak hizmet vermektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler yükseköğretimin yeniden yapılanmasını gerekli kılmaktadır. Bilgi toplumunda yükseköğretime talep artması yükseköğretim sistemlerinin şeffaf süreçler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Collins & Hower, 2014). Bu olanağı sağlayan faktörlerden biri de "Bologna Süreci"dir. Bologna Süreci, tüm Avrupa'da yükseköğretim ve akademik konularda standartlar geliştirmek ve ayrılıkları en aza indirgeyerek eğitim sistemlerini bağdaştırmak ve Avrupa'da birbiriyle tam uyumlu bir yükseköğrenim alanı yaratmak amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Bologna Süreci'nin son otuz yılda Batı Avrupa'da yer alan ve yükseköğretimde tek ve en önemli reform olduğu bilinmektedir (Davies, 2008). Bologna süreci 1999 yılında 29 ülkenin katılımıyla başlamış ve bu ülkelerin eğitim bakanları Bologna'da toplanarak Bologna Bildirgesi'ni imzalamışlardır (Veiga et al., 2015). Türkiye Bologna Süreci'ne 2001 yılında yapılan Prag Toplantısı ile katılmış ve süreç ile ilgili uygulamalara başlamıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2010).

Bologna Süreci'nin temel hedeflerinden altısı bu bildiri ile ilan edilmiştir. Bu hedefler; kolay okunabilir ve birbiriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya derecelerinin oluşturulması, yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sisteminin oluşturulması, Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin ("European Credit Transfer System, ECTS") uygulanması, öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğinin sağlanması ve yaygınlaştırılması, yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağının oluşturulması ve yaygınlaştırılması ve yükseköğretimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi olarak belirlenmiştir (Veiga et al., 2015). 2000'li yıllarda Prag, Berlin, Bergen, Londra, Leuven ve Budapeste/Viyana bildireleri yayınlanmış olup bu bildirelerde öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımlarının sağlanması, Avrupa

Yaşam Alanı'nın cazip hale getirilmesi, yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesi, önümüzdeki 10 yıl için yükseköğretimin takip etmesi ve geliştirmesi gereken öncelikli faaliyet alanlarına hareketlilik, sosyal boyut ve hayat boyu öğrenme hedefleri eklenmiş, yükseköğretimin mevcut iki aşamasının yanı sıra, üçüncü aşama olan doktora düzeyini de içermesinin gerekliliği üzerinde fikir birliğine varılmıştır (Sağlam et al., 2011).

Bologna süreci her ülkede yükseköğrenim eylemlerinin oluşturulması yoluyla hemşirelik eğitiminin düzenlenmesini de sağlamıştır (Raholm et al., 2010). Bologna Süreci üniversite-deki eğitim ortamını değiştirerek hemşirelik lisans eğitiminde öğrencilerin eğitim statüsünü yükseltmiş ve lisansüstü eğitime geçişte ivme kazandırmıştır (Collins & Hower, 2014). Bologna Süreci ayrıca yeterliliğe dayalı müfredatı ile sınırlar arası eğitim sayesinde hemşirelik öğrencilerinin yabancı kültürleri anlamasını sağlarken, öğrencilerin kendine güven duygusunu, stres toleransını ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışma isteğini de arttırmıştır (Collins & Hower, 2014). Hemşirelik eğitiminde yeterliliklerin belirlenmesi için mevcut Avrupa hemşirelik eğitiminin, bölüme özgü yeterliliklerin, müfredatın, öğrenme kültürlerinin temel unsurlarının ve değerlendirme süreçlerinin incelenmesi gerekmiştir. (Salminen et. al., 2010).

Ülkemizde, hemşirelik lisans eğitiminin iyileştirilmesi, temel standartların oluşturulması amacıyla 2002'de Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) Komisyonu kurulmuş ve komisyon tarafından "Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı" oluşturulmuştur. Ancak, geçen on yıl içinde toplumun sağlık gereksinimleri ve öncelikli sağlık sorunlarında yaşanan değişimler, sağlık hizmet sunumu ve hemşirelik bakım hizmetlerindeki, politika ve uygulamalarındaki değişimler, Bologna Süreci'ne uyumun yükseköğretim sistemimize getirdiği yenilikler nedeniyle, HUÇEP'in güncellenmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimden hareketle ülkemizde, Avrupa Birliği'nin hemşirelik eğitimi için belirlediği kriterler ve ulusal çerçevede hemşirelik eğitim programının minimum standartlarını belirleyerek ülke genelinde hemşirelik eğitiminde stan-

dardizasyonu sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Hemşirelik Komisyonu Eğitim Grubu Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) Çalışma Grubu oluşturulmuştur (HUÇEP, 2014).

HUÇEP-2014 çalışmasında, Avrupa Birliği'nin hemşirelik eğitimi için belirlediği kriterler ve Bologna Süreci'ne uyum doğrultusunda ulusal çerçevede hemşirelik eğitim programının minimum standartlarını belirleyerek ülke genelinde hemşirelik lisans eğitiminde standardizasyonu sağlamak için genel bir çerçeve/ulusal bir çerçeve sunulması amaçlanmıştır (HUÇEP, 2014). Bu doğrultuda eğitim kurumlarının eğitim programlarını HUÇEP-2014 çerçevesinde geliştirmeleri, eğitim programlarının % 70-80'inini HUÇEP-2014'ün tamamını kapsayacak şekilde tüm öğrencilerin aldığı zorunlu programlar ve geriye kalan % 20-30'luk kısmını ise eğitim kurumu hemşirelik lisans eğitim programı hedefleri, bireysel gelişim hedefleri ve öğrenci beklentileri doğrultusunda seçmeli ve diğer derslerden/programlardan oluşacak şekilde geliştirmeleri beklenmektedir (HUÇEP, 2014).

Hemşirelik eğitimi için belirlenen yeterliliklerin Bologna Süreci hedeflerini karşılaması için Türkiye'deki pek çok yükseköğretim kurumu programlarını düzenlemiş olup, bu doğrultuda eğitimlerini sürdürmektedir. Ancak literatürde hemşirelikte lisans programı yürüten yükseköğretim kurumlarının Bologna Süreci'nin gerekliliklerini kapsayıp kapsamadığını gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Amaç

Bu çalışma, ülkemizde hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarında yer alan Bologna Süreci'ne ilişkin bilgilerin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın Soruları

1. Ülkemizde hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarında Bologna Süreci'ne ilişkin tüm bilgiler yer almakta mıdır?
2. Bologna Süreci doğrultusunda güncellenen lisans hemşirelik programı bilgileri standart mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, ülkemizde hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarında yer alan Bologna Süreci'ne ilişkin bilgilerin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini YÖK bünyesinde bulunan ve hemşirelikte lisans programı yürüten 102 devlet ve vakıf üniversitesi oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, web sayfalarında Bologna Süreci bilgilerine ulaşılabilen 101 üniversite çalışma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında "Bologna Bilgi Paketi Değerlendirme

Formu" kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından 'Bologna Bilgi Paketleri' göz önünde bulundurularak oluşturulan bu form lisans programının içeriğini, sekiz anabilim dalı (hemşirelik esasları, iç hastalıkları, cerrahi hastalıkları, doğum-kadın hastalıkları, çocuk sağlığı ve hastalıkları, psikiyatri, halk sağlığı hemşireliği ve hemşirelikte yönetim) tarafından yürütülen temel hemşirelik derslerinin ders bilgi paketlerindeki bilgileri, AKTS iş yükü tablolarının, değerlendirme sisteminin, haftalara göre işlenecek konuların, program çıktılarının, öğrenme çıktılarının varlığını ve öğrenme çıktılarının program yeterliliklerine katkı düzeylerini değerlendiren sorular içermektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler, 1 Mayıs 2015 - 1 Haziran 2015 tarihleri arasında soru formunda belirtilen sorular doğrultusunda çalışma kapsamına alınan üniversitelerin web sayfaları incelenerek toplanmıştır. Web siteleri üzerinden yürütülen bu çalışma için herhangi bir etik kurul izni alınmamıştır. Üniversitelerin Bologna sistemlerinin değerlendirilmesi randomize şekilde atanan araştırmacılar tarafından tamamlanmıştır. Her bir üniversitenin web sayfasının değerlendirilmesi ortalama 40 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS programı ile gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerin Bologna sistemlerine ilişkin genel verileri sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

BULGULAR

Ülkemizde hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarında yer alan Bologna Süreci'ne ilişkin bilgilerin incelendiği çalışma kapsamına alınan üniversitelerin %77.2'si devlet üniversitesi olup %65.3'ünün üniversitelerin ana sayfalarında yer alan linkten Bologna Süreci'ne ilişkin bilgilere ulaşılmıştır.

Çalışmada üniversitelerin %80.2'sinin Bologna sayfalarına İngilizce erişim mevcut olduğu, %87.1'inde program hakkında genel bilgiye yer verildiği, %44'ünde zorunlu ve %41'inde seçmeli AKTS kredisine uyulduğu belirlenmiştir. Üniversitelerin %73.3'ünün Bologna sayfalarında hemşirelik programının amacının yer aldığı, %80.2'sinde program yeterliliklerinin belirtildiği, % 88.1'inde öğretim programı dönemsel olarak yapılandırıldığı ve %81'inin öğretim programının 240 AKTS'yi kapsadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Çalışmada, hemşirelik lisans programı temel derslerinin çoğunluğunda ders bilgi paketinin mevcut olduğu ve anabilim dallarına göre dağılımının %68.1-77.6 arasında değiştiği; derslerin yarısından fazlasının ders bilgi paketinde dersin program çıktılara katkı düzeylerinin yer aldığı ve anabilim dallarına göre dağılımının %50.0-58.8 arasında değiştiği belirlenmiştir. Aynı zamanda ders bilgi paketinde her bir dersin öğrenme çıktılarının %57.1-68.0 oranlarında yer aldığı görülmüştür. Anabilim dalı dağılımlarına göre ders bilgi paketlerinin %61.5-74.0'ünde dersin yerel kredisine ve %72.3-82.7'sinde AKTS kredisine yer verilmiş; %67.0-76.5'inde ise dersin zorunlu/seçmeli ders olduğu belirtilmiştir. Anabilim dalları bilgi paketlerinde %55.3-70.8 oranında haftalık ders konularının, %58.3-63.9 oranında dersle-

Tablo 1: Hemşirelik Lisans Programı Yürüten Üniversitelerin Web Sayfalarında Bologna Sürecinin Durumu

Bologna Sürecinin Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Programların Bologna sayfasına İngilizce erişim mevcut	81	80.2	15	19.8	96	100
Program hakkında genel bilgi yer alıyor	88	87.1	13	12.9	101	100
Programın amacı belirtilmiş	74	73.3	27	26.7	101	100
Programın yeterlilikleri belirtilmiş	81	80.2	20	19.8	101	100
Öğretim programı dönemsel olarak yapılandırılmış	89	88.1	12	11.9	101	100
Öğretim programı 240 AKTS'ni kapsıyor	81	81	18	18	99	100
Zorunlu AKTS yüzdesine (%75) uyulmuş	44	44	55	55	99	100
Seçmeli AKTS yüzdesine (%25) uyulmuş	41	41	58	58	99	100

rin değerlendirme sistemlerinin ve %54.2-65.6 oranında öğrenci iş yükünün hesaplandığı tabloların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca anabilim dallarına ait temel derslerin öğrenme çıktıları %44.7-61.9 oranında program yeterlilikleri ile ilişkilendirilmiştir (Tablo 2).

TARTIŞMA

Yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren ivme kazanan dünyadaki siyasi, toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişmeler sonucu dünyada sınır kavramı değişmiş ve küreselleşme ön plana çıkmıştır. Dünyanın küreselleşmesi ile birlikte yükseköğretim de ülkelere özgü bir etkinlik olmaktan çıkarak küresel bir etkinlik haline gelmektedir (Erdem, 2012). Yükseköğretimin Avrupa'da küresel bir etkinlik haline gelmesi, 1999 yılında imzalanan Bologna Deklarasyonu ile ivme kazanmış, Avrupa yükseköğretiminde yeni bir süreç başlayarak uluslararası hareketlilik artmıştır (Süngü & Bayrakçı, 2010). Bologna Süreci olarak adlandırılan bu süreçte amaç, tüm Avrupa'da yükseköğretim ve akademik konularda standartlar geliştirmek ve ayrılıkları en aza indirgeyerek eğitim sistemlerini bağdaştırmak ve Avrupa'da birbiriyle tam uyumlu bir yükseköğretim alanı yaratmaktır (Davies, 2008). Uyum sağlanırken yükseköğretim sistemlerinin kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması hedeflenmektedir (YÖK, 2010).

Bologna Süreci, Avrupa'daki yükseköğretimi, dolayısıyla hemşirelik eğitimi de etkilemiştir. Türkiye'de hemşirelik lisans programı olan üniversitelerin web sayfalarında, Bologna Süreci'nin gerektirdiği şekilde hemşirelik programları, ders içeriklerine ilişkin bilgi ve düzenlemelerin yer alıp almadığını incelediğimiz bu çalışmada, üniversitelerin % 80.2'sinin Bologna Süreci sayfalarına İngilizce erişimin mevcut olduğu ve tamamına yakınında hemşirelik programı hakkında genel bilgiye, programın amacına ve yeterliliklere yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 1). İnternet sayfalarında programa ilişkin bilgilerin İngilizce ve Türkçe yer alması, Bologna Süreci'nin "yükseköğretim sistemlerinin karşılaştırılabilir, ulaşılabilir ve şeffaf olması" hedefini karşılamaktadır (YÖK, 2010). Aynı zamanda, ulusal ve uluslararası öğrenci ve öğretim elemanları tarafından ulaşılabilir olması adına önem taşımaktadır. Bunun sonucunda kültürler arasında

anlayışın ve bütünlüğün hızlandırılması, çeşitli disiplinler ve uzmanlık alanlarında ortak faaliyetlerin geliştirilmesi sağlanabilir (Serbest, 2005). Ayrıca, öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak Bologna Süreci'nin hedefleri arasındadır (YÖK, 2015). Öğrenci ve öğretim görevlisi hareketliliğine giderek daha açık hale gelen yükseköğretimde hemşirelik lisans programları hakkında İngilizce gibi ortak kullanımı olan bir dilde bilgi sayfalarının yer alması ve programlar hakkında bilgi verilmesi üniversitelerin tercih edilebilirliğini ve hemşirelikte ulusal ve uluslararası hareketliliğini artırabilir.

Yükseköğretim alanında Avrupa Birliği düzeyinde yapılan önemli çalışmalardan biri de Avrupa Kredi Transferi Sistemi (AKTS)'dir. Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen AKTS, öğrencilerin yurtdışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğere transfer edilmesini sağlayan bir sistemdir (YÖK, 2010). 11 Mart 2005 tarihli YÖK Kararı ile 2005-2006 öğretim yılı sonundan itibaren Türkiye'deki bütün yükseköğretim kurumlarında zorunlu bir uygulama haline getirilen AKTS, yükseköğretimde Bologna Süreci'nin uygulanması yönündeki bir gelişmedir (Sağlam et al., 2011). Çalışmamızda, ülkemizde hemşirelik lisans programlarının %81'inin 240 AKTS'yi kapsadığı saptanmıştır (Tablo1). Böylece Bologna Süreci kapsamında üniversiteler arasında kolay anlaşılır, birbirleriyle karşılaştırılabilir bir yükseköğretim sistemi oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir (Çelik, 2012).

Bilgi toplumunda öğrencilerde gözlenen ilgi ve yetenek farklılıklarına cevap veren ve kendi içinde çeşitliliğe gidebilen esnek programlar uygulanması hedeflenmektedir (Erdem, 2012). Bologna Süreci kapsamında da öğretim programları toplam AKTS'sinin %75'inin zorunlu, %25'inin seçmeli derslerden oluşmasını gerektirmektedir (YÖK, 2010). Çalışmada, AKTS dağılımında üniversitelerin %44'ünde zorunlu ve %41'inde seçmeli AKTS kredisi oranına uyulduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Kavak ve ark.'nın hukuk fakülteleri üzerinde yaptığı ve Türkiye'deki ilk beş hukuk fakültesini Bologna Süreci'ne göre incelediği çalışmalarında, seçmeli derslerle ilgili verilere bakıldığında üç üniversitede seçmeli derslerin öğretim programındaki tüm dersler içinde yüzdesinin Bologna Süreci'nde öngörüldüğü üzere en az %25 olduğu görülürken, incelenen diğer iki üniversitede iste-

Tablo 2: Üniversitelerin Web Sayfalarında Hemşirelik Lisans Programı Anabilim Dalları Derslerinin Bologna Süreci Verileri

Veriler	Hemşirelik Esasları		İç Hastalıkları Hemşireliği		Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği		Doğum-Kadın Hastalıkları Hemşireliği		Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği		Psikiyatri Hemşireliği		Halk Sağlığı Hemşireliği		Hemşirelikte Öğretim		Hemşirelikte Yönetim		
	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	n*	%	
Dersin ders bilgi paketi mevcut	Evet	75	76.5	76	77.6	75	77.3	74	76.3	75	77.3	71	74.0	72	75.0	64	68.1	66	68.8
	Hayır	23	23.5	22	22.4	22	22.7	23	23.7	22	22.7	25	26.0	25	25.0	30	31.9	30	21.2
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin program çıktılarına katkı düzeyi var	Evet	53	54.1	56	57.1	57	58.8	57	58.8	56	57.7	55	57.3	56	58.3	47	50.0	51	53.1
	Hayır	45	45.9	42	42.9	40	41.2	40	41.2	41	42.3	41	42.7	41	41.7	47	50.0	45	46.9
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Derse ilişkin öğrenme çıktıları yer alıyor	Evet	65	66.3	56	57.1	64	66.0	66	68.0	62	63.9	63	65.6	65	67.7	54	57.4	59	61.5
	Hayır	33	33.7	42	42.9	33	34.0	31	32.0	35	36.1	33	34.4	32	32.3	40	43.6	37	38.5
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin yerel kredisi yer alıyor	Evet	70	71.4	71	72.4	70	72.2	71	73.2	70	72.2	70	72.9	71	74.0	63	67.0	59	61.5
	Hayır	28	29.6	27	27.6	27	27.8	26	26.8	27	27.8	26	27.1	26	26.0	31	33.0	37	38.5
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin AKTS'si yer alıyor	Evet	81	82.7	81	82.7	80	82.5	80	82.5	76	78.4	77	80.2	76	79.2	68	72.3	73	76.0
	Hayır	17	17.3	17	17.3	17	17.5	17	17.5	21	21.6	19	19.8	21	20.8	26	27.7	23	24.0
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin zorunlu/seçmeli ders oluşu belirtilmiş	Evet	74	75.5	75	76.5	73	75.3	72	74.2	71	73.2	70	72.9	70	72.9	63	67.0	68	70.8
	Hayır	24	24.5	23	23.5	24	24.7	25	25.8	26	26.8	26	27.1	27	27.1	31	33.0	28	29.2
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin haftalık işlenecek konuları verilmiş	Evet	63	64.3	67	68.4	65	67.0	65	67.0	63	64.9	62	64.6	64	66.7	52	55.3	68	70.8
	Hayır	35	35.7	31	31.6	32	33.0	32	33.0	34	35.1	34	35.4	33	33.3	42	44.7	28	29.2
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Dersin değerlendirme sistemi belirtilmiş	Evet	59	60.2	62	63.3	62	63.9	62	63.9	60	61.9	60	62.5	61	63.5	53	56.4	56	58.3
	Hayır	39	39.8	36	36.7	35	36.1	35	36.1	37	38.1	36	37.5	36	36.5	41	43.6	40	41.7
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
AKTS iş yükü tablosu verilmiş	Evet	59	60.2	62	63.3	62	63.9	63	64.9	60	61.9	61	63.5	63	65.6	52	55.3	52	54.2
	Hayır	39	39.8	36	36.7	35	36.1	34	35.1	37	38.1	35	36.5	34	34.4	42	44.7	44	45.8
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100
Öğrenme çıktıları ile program yeterlilikleri ilişkisi verilmiş	Evet	48	49.0	55	56.1	53	54.6	50	51.5	60	61.9	49	51.0	51	53.1	42	44.7	43	44.8
	Hayır	50	51.0	43	43.9	44	45.4	47	48.5	37	38.1	47	49.0	46	46.9	52	55.3	53	55.2
Toplam		98	100	98	100	97	100	97	100	97	100	96	100	97	100	94	100	96	100

* n'lere ilişkin sıklıklar her bir anabilim dalı için ve her bir soru için ayrı değerlendirilmiştir.

nilen oranın altında kaldığı görülmüştür (Kavak et al., 2015). Üniversitelerin web sayfalarında Bologna Süreci açısından halen farklılıklar bulunmakta ve harmonizasyon sağlanmadığı görülmektedir. Bu açıdan, üniversitelerin AKTS dağılımlarını Bologna Süreci'ne uygun hale getirmek için çalışmaları gerektiği düşünülmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerindeki yükseköğretim programlarındaki süre, içerik ve derecedeki farklılıklar Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın için gerekli minimum standartların oluşturulmasını ve yükseköğretim programlarının bu belirlenen standartları yerine getirebilecek nitelikte olmasını gerektirmektedir (Arslan, 2005). Çalışmada hemşirelikte lisans programında sekiz anabilim dalı tarafından yürütülen temel hemşirelik derslerinin çoğunluğunda ders bilgi paketinin mevcut olduğu, derslerin yarısından fazlasında ders bilgi paketinde dersin program çıktılarına katkı düzeylerinin yer aldığı bulunmuştur. Derslerin ders bilgi paketlerinde dersin yerel kredisine ve AKTS kredisine (%72.3-82.7) yer verilmiş, dersin zorunlu/seçmeli ders olduğu (%67.0-76.5) belirtilmiştir. Derslerin haftalık işlenecek konuları (%55.3-70.8), değerlendirme sistemleri (%58.3-63.9) ve öğrenci iş yükünün hesaplandığı tablolar (%54.3-65.6) derslerin yarısından çoğunda belirtilmiştir. Sekiz ana bilim dalının temel derslerinin çoğu Bologna bilgi paketinde yer alsa da bilgi paketi içeriklerinin birbirinden farklılık gösterdiği ve her bir dersin bilgi paketinde eksiklikler olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bologna Süreci ile yükseköğretim kurumlarında yürütülen eğitimlerin bir standarda bağlanması hedeflenmesine rağmen hemşirelikte lisans programı yürüten her kurumun amacı ve öğrenme çıktılarının farklılık göstermesi, her kurumda anabilim dalı yapılanması bulunmaması, ilgili anabilim dalında yer alan temel dersleri o alanda uzman olmayan öğretim üyelerinin yürütmesi, kurumlar arası standart bir ders programının, değerlendirme sisteminin bulunmaması, her bir ders için öğrenciden beklenen aktivitelerin ve aktiviteler için ayrılması gereken sürenin bir standarda bağlanmaması ve Bologna sürecine uyum çalışmaları kapsamında görev alan öğretim üye ve elemanlarının bu süreç hakkında eğitilmemesi nedeniyle Bologna Süreci'ne ilişkin web sayfalarında ders bilgi paketlerine yönelik eksik ve hatalı bilgilerin yer aldığı düşünülmektedir.

Bologna sürecinde geliştirilen öğretim programları, bir yandan kalite güvencesi sağlamak, bir yandan da uluslararasılaşmaya katkı getirmek açısından önem taşımaktadır (Kavak et al., 2015). Bu durum, YÖK'ün belirttiği gibi Avrupa'daki farklı ülkeler ve sistemler arasında yeterliklerin daha okunabilir ve anlaşılabilir olması için bir tercüme aracıdır (YÖK, 2009). Bologna süreci içinde yeniden düzenlenen hemşirelik programı müfredatının erişilebilirlik, şeffaflık ilkelerini karşılaması için standart bir format doğrultusunda hazırlanan bilgi paketlerinin her bir anabilim dalı tarafından formata uygun, eksiksiz bir şekilde oluşturulması ve böylece üniversitelerin internet sayfalarında program ders içeriği bilgilerine eksiksiz yer verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Çalışmada, hemşirelikte lisans programını yürüten üniversitelerin web sayfalarının çoğunda Bologna Süreci'ne ilişkin

bilgilerin yer aldığı; ancak bu bilgilerde ve hemşirelikte sekiz anabilim dalının temel derslerinin bilgi paketlerinde eksiklikler olduğu görülmektedir. Hemşirelik okullarının iç değerlendirme ve stratejik planlar ile gelişimlerine katkıda bulunmak, Avrupa ve Dünya üniversiteleri ile iletişimini kolaylaştırmak, karşılıklı etkileşmelerin yaygınlaşmasını, ulusal ve uluslararası akademik çevrelerce daha iyi tanınmasını sağlamak amacıyla, Avrupa Birliği'nin hemşirelik eğitimi için belirlediği kriterleri ve ulusal çerçevede hemşirelik eğitim programının minimum standartlarını belirleyen HÜÇEP'i de rehber alarak web sitelerinin yeniden düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca Bologna Süreci'ne ilişkin yetersiz ve yanlış bilgi verilmemesi için YÖK tarafından oluşturulacak standart bir format doğrultusunda tüm üniversitelerin web sayfalarını güncellemeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Arslan, B. (2005). Avrupa Birliği yükseköğretim alanı ve yükseköğretimde kalite çerçevesinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 33(167). Retrieved from http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/milli_egitim_dergisi/167/index3-bernaarslan.htm
- Collins, S & Hewer, J. (2014). The impact of the Bologna Process on nursing higher education in Europe: a review. *International Journal of Nursing Studies*, 51, 150–156.
- Çelik, Z. (2012). Bologna Süreci'nin Avrupa yükseköğretim sistemi üzerine etkileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 100-105.
- Davies, R. (2008). The Bologna process: The quiet revolution in nursing higher education. *Nurse Education Today*, 28, 935-942. Retrieved from http://ac.els-cdn.com/S0260691708000579/1-s2.0-S0260691708000579-main.pdf?_tid=cd2413be-2a88-11e7-8756-00000aacb362&acdnat=1493215450_e9d9bbb07375760b200bdf54827a7b99
- Erdem, A. R. (2012). Küreselleşme: Türk yükseköğretimine etkisi. *Yükseköğretim Dergisi*, 2(2), 109-117.
- Hemşirelik Ulusal Çekirdek Programı (HÜÇEP). (2014). Retrieved from <http://aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/27/2013/08/HUCEP.pdf>
- Kavak, Y., Seferoğlu, S. S., Kabasakal, K. A., Şen, Z. & Uludağ, G. (2015). Eğitim alanındaki değişimler ve hukuk öğretimi: Bologna Süreci'ne dayalı örnek inceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1), 1-13.
- Raholm, M., Hedegaard, B.L., Löfmark, A., & Slettebø, A. (2010). Nursing education in Denmark, Finland, Norway and Sweden - from Bachelor's Degree to PhD. *Journal of Advanced Nursing*, 66(9), 2126-2137.
- Sağlam, M., Özüdoğru, F. & Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türk Eğitim Sistemi'ne etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87-109.
- Salminen, L., Stolt, M., Saarikoski, M., Suikkala, A., Vaartio, H. & Leino-Kilpi, H. (2010). Future challenges for nursing education – a European perspective. *Nurse Education Today*, 30(3), 233–238.
- Serbest, F. (2005). Avrupa Birliği yükseköğretim programı Erasmus ve Türkiye'nin katılımı. Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 105-123.

- Süngü, H., & Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Veiga, A., Magalhães, A. & Amaral, A. (2015). Differentiated integration and the Bologna process. *Journal of Contemporary European Research*, 11(1), 84-102.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2009). Türkiye yükseköğretim ulusal yeterlikler çerçevesi ara raporu. Retrieved from <http://bologna.kilis.edu.tr/dosyalar/tyyc.pdf>
- Yükseköğretim Kurulu. (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları. Retrieved from http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf/f3ec7784-e89d-4ee0-ad39-9f74532cd1dc
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2015). Bologna Sürecinin 10 Eylem Başlığı. Retrieved from <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/bologna-sureci-uyelik-kriterleri>